AZƏRBAYCAN RESPUBİLKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSADİ UNİVERSİTETİ

«Politologiya və sosiologiya» kafedrası

P O L İ T O L O G İ Y A

kursunun

P R O Q R A M I

BAKI – 2010

Tərtib edənlər: professor Z.İ.Məmmədov
prof.N.M.Cəlilova
dosent X.H.Orucov
dosent A.Y.Əhmədova

Redaktor: fəlsəfə elmləri doktoru,
professor Z.İ.Məmmədov

1-ci mövzu: **POLİTOLOGİYANIN PREDMETİ VƏ TƏDQİQAT OBYEKTİ**

Siyasətin mahiyyəti, tipləri və növləri. Siyasət siniflər, millətlər, dövlətlər və insan nəsilləri arasında münasibətlər sferasıdır. Siyasət iqtisadiyyatın təməkrüzləşmiş ifadəsidir. Müasir dövrdə siyasi ideyaların, təlimlərin nəzəriyyətlərin və baxışların rəngarəngliyi.

Cəmiyyət haqqında elmlər sistemində Politologiyanın yeri. Politologiyanın əsas kateqoriyaları və funksiyaları. Siyasi partiyalar və hərəkatlar politologiyanın əsas tədqiq obyektləridir.

Politologiya sosial subyektlərin siyasi sistemə münaisbətləri haqqında elmdir.

Politologiyanın metodları. Siyasi problemlərə tarixi – məntiqi yanaşma struktur funksionalizm, texnoloji determinizm. Sistemi yanaşma, tarixi yanaşma, sistemli təhlil, biheviorizm (davranış metodu).

Politologiyanın siyasi tarixlə, sosial-iqtisadi elmlərlə, fəlsəfə, hüquq və sosiologiya ilə qarşılıqlı əlaqəsi. Müasir şəraitdə politologiyanın rolunun artmasını şərtləndirən amillər.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası (Əsas Qanunu). Bakı, 1995.
2. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
3. Nizamülmülk. Siyasətnamə. Bakı, 1989.
4. L.S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994.
5. Nəsirəddin Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
6. Зеленев Л.А., Владимиров А.А. Основы политологии. М., 2000.
7. Пугачев В.П., Соловьёв А.И. Введение в политологию. М., 2001.
8. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
9. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.

10. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
11. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

2-ci mövzu: SİYASİ FİKRİN İNKİŞAFININ ƏSAS MƏRHƏLƏLƏRİ

Bəşər tarixində siyasi ideyaların genezisi. Siyasi ideyaların Qədim Çində inkişafı: Konfusinin (e.ə. 551-479 əxlaqi-siyasi təlimi).

Qədim Yunanıstanda siyasi ideyalar. Pifaqorun təlimində siyasi hadisələri riyazi üsullarla izahı. Heraklitin, Demokratin siyasi təlimləri. Demokrit dövdət və idarəetmə haqqında.

Platonun siyasi baxışları. «Dövlət» əsərində ədalət və iedal dövlət haqqında fikrin. Siyasi quruluş formaları (demokratiya, aristokratiya, monarxiya) və onların təhlili.

Antik fikrin inkişafında, Aristotelin rolu. Aristotelin əsərlərində siyasi rejimlərin izahı. Dövlətin idarə olunmasında müsbət və mənfi formalar. Aristotelin «Siyasət» əsərində iqtisadi proseslərin və ictimai hadisələrin qarşılıqlə əlaqəsi.

Orta əsrlərdə siyasi fikrin inkişafı. Akvinalı Foma və onun dövlət haqqında baxışları. İbn-Xaldun dövlət və onun inkişaf mərhələləri haqqında.

İntibah dövrünün siyasi idealları. N.Makiavellinin «Hökmdar» əsərində siyasi ideyaların inkişafı.

Burjua inqilabları dövrünün (XVI-XVIII əsrləri) siyasi ideyaları: T.Hobbs, C.Lokk və V.Spinozanın təlimləri.

XVIII-əsrin fransız maarifçilərinin (Ş.Monteskye, J.J.Russo, F.Volter) baxışları. Klassik alman fəlsəfi nümayəndələrinin (İ.Kant, G.Hegel, L.Feyerbax) siyasi nəzəriyyələri.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.

2. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
3. Hüseynov H. Azərbaycan fəlsəfi fikir tarixi. Bakı, 1949.
4. Nizamülmülk. Siyasətnamə. Bakı, 1989.
5. L.S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994.
6. Nəsirəddin Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
7. Аристотель. Политика. М., 1983 г.
8. История политических и. правовых учения. М., 1988.
9. Макиавелли. Государь. М., 1989.
10. Монтескье С.Л. Избранные произведении. М., 1996.
11. Политология. Энциклопедический словарь. М., 1999.
12. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
13. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
14. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
15. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

3-cü movzu: AZƏRBAYCANDA SİYASİ FİKRİN İNKİŞAFI

Qədim Dövrdə Azərbaycanda fəlsəfi-siyasi fikrin meydana gəlməsi. Zərdüştlüyünün yazılı abidəsində – «Avesta»da Azərbaycan xalqının siyasi fikrinin sistemli şərhi. Zərdüştlük cəmiyyət və dövlət haqqında.

Orta əsrlərdə Azərbaycanda siyasi ideyaların inkişafı. Məzdəkçilər və xürrəmilər hərəkatı. Ə.Bəhmənyarın əsərlərində cəmiyyətin inkişafı ilə bağlı olan məsələlərin şərhi.

N.Gəncəvinin «İsgəndərnamə», «Şirlər xəzinəsi» əsərlərində ideal siyasi quruluş haqqında. N.Tusinin siyasi görüşlərində «dövlət» anlayışı. «Əxlaqi Nasiri» əsərində siyasətin formaları haqqında.

XIX əsrdə Azərbaycanda siyasi ideyaların inkişafı: A.A.Bakıxanov, M.Ə.Kazım bəy, M.F.Axundov, H.B.Zərdabi.

XX əsrdə Vzərbaycanda siyasi fikrin inkişafı: M.Ə.Rəsulzadə, N.Nərimanov, C.Məmmədquluzadə, H.Hüseynov.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi irsinin əhəmiyyəti.

ƏDƏBİYYAT

1. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
2. M.Məlikova, B.Bayramov. Azərbaycan siyasi-hüquqi nəzəriyyələr tarixi. Bakı 1984.
3. Hüseynov H. Azərbaycanda XIX əsr ictimai və fəlsəfi fikir tarixindən. Bak, 1985.
4. N.Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
5. R.Azadə. H.Gəncəvi. Bakı, 1979.
6. F.Eyvazov. N.Tusi, Bakı, 1982.
7. Feyzulla Qasımzadə. A.A.Bakıxanov. Bakı, 1956.
8. A.Rzayev. Mirzə Kazımbəy. Bakı, 1965.
9. Əziz Mirəhmədov. M.F.Axundov. Bakı, 1953.
10. İ.A.Rüstəmov. Həsənbəy Zərdabi. Bakı, 1953.
11. F.Q.Köçərli. Nəriman Nərimanov. Bakı, 1965.
12. Ş.Mirzəyeva. Heydər Hüseynov. Bakı, 1957.
13. M.Ə.Rəsulzadə. Azərbaycan Cumhuriyyəti. Bakı, 1990.

4-cü mövzu: SİYASİ MÜNASİBƏTLƏR VƏ MƏNAFELƏR

Cəmiyyətin siyasi həyatı insanlar arasındakı ictimai-siyasi əlaqələrdir. İctimai-siyasi əlaqələrin təzahür forması.

Siyasi münasibətlər – siyasi əlaqələrin sadə təzahür forması kimi. İnsanlar arasında yaranan münasibətlərin forma müxtəlifliyi. Siyasi münasibətlərin sferası.

Siyasi ittifaqlar (birliklər) insanların siyasi əlaqələrinin əsas formasıdır. Siyasi ittifaqların keyfiyyət fərqi. Cəmiyyətin siyasi strukturu.

Cəmiyyətin siyasi sistemi – insanlar arasındakı siyasi əlaqələrin ən mürəkkəb formasıdır.

Siyasətin mahiyyəti. Siyasət sosial fəaliyyətin bir növü kimi. Siyasət sosial-siyasi proseslərin qarşılıqlı təsir sferası kimi.

N.Tusi «Əxlaqi-Nasiri» əsərində siyasət haqqında. Siyasətin komponentləri (konkret ictimai quruluşun arzuedilən

obrazı-ideal; siyasi reallıq; siyasi məqsədə və ideala nail olmağın yolları və vasitələri).

Mənafe-cəmiyyətdə müxtəlif sosial qrupları əmələ gətirən ictimai münasibətlər forması kimi.

Siyasi mənafelərin təsnifatı və əsas mərhələləri.

Cəmiyyətin siyasi sərvətləri (dəyərləri): insanın muxtariyyəti və onun ləyaqəti; fərdin və cəmiyyətin rifahı.

Siyasətin subyektləri: ictimai hərakatların və böyük ictimai qrupların formal təsisatlarının rəhbər mərkəzləri (siyasi partiyalar); siyasi elitlar; Partikulyar mənafe qrupları (lobbi).

Siyasətin beynəlxalq subyektləri; (Milli dövlətlər); Supermilli təşkilatlar (məs: Amerika dövlətləri təşkilatı, Avropa iqtisadi birliyi, Müstəqil dövlətlər birliyi); qeyri - hökumət təşkilatları; (transmilli korporasiyalar da bura aiddir).

BMT sisteminə daxil olan beynəlxalq hökumət təşkilatları (YUNESKO, Dünya bankı, Beynəlxalq əmək təşkilatları).

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. (Əsas Qanunu) Bakı, 1995.
2. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
3. L.S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994.
4. Nizamülmülk. Siyasətnamə. Bakı, 1989.
5. N.Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
6. Cəmiyyət. Siyasət. İdeologiya. Bakı, 1997.
7. Пугачев В.П., Соловьёв А.И. Введение в политологию. М., 2001.
8. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
9. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
10. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
11. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

5-ci mövzu: İNSAN VƏ SİYASƏT

İnsan və siyast probleminin aktuallığını şərtləndirən amillər. Fərd, insan, şəxsiyyət anlayışlarının dialektik vəhdəti.

İnsan siyasi fəaliyyətin obyekti və subyektidir. İnsan bioloji, psixoloji və sosial varlıqdır.

Şəxsiyyət konkret tarixi ictimai münasibətlərin daşıyıcısıdır. Şəxsiyyətin təşəkkülünə təsir göstərən amillər.

Şəxsiyyətin xüsusiyyətləri, keyfiyyətləri və modelləri. Şəxsiyyətin siyasi fəallığının sosial amilləri: cəmiyyətdə sosial-iqtisadi və siyasi münasibətlər. Həyat tərzindəki dəyişikliklərin dinamikası. Şəxsiyyətin siyasətə təsirinin əsas formaları. Şəxsiyyətin siyasi dinamikası.

Vətəndaşlıq vətəndaşla hakimiyyətin qarşılıqlı münasibətidir. Vətəndaşın əsas hüquq və vəzifələri.

İnsan hüquqları və onun iqtisdai, siyais, sosial və hüquqi əsasları, İnsan hüquqları sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq.

İnsan hüquqları və azadlığının muxtariyyəti. İnsan hüquqları haqqında bəyannamə - şəxsiyyətin azadlığını təmin edən çox mühüm sənəddir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
3. L.S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994.
4. N.Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
5. Nizamülmülk. Siyasətnamə. Bakı, 1989.
6. Z.İ.Məmmədov. Demokratik cəmiyyət şəraitində şəxsiyyət və siyasət. Bakı, 2000.
7. M.Вебер. Политика как призвание и профессия. M., 1990.
8. Е.Б. Шестопал Личность и политика. M., 1999.
9. Г.Н.Смирнов. Политология. M., 2008.
10. Р.Г. Мухаев. Политология. M., 2008.

11. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.

6-cı mövzu: SİYASİ HAKİMİYYƏT

Hakimiyyət kateqoriyası və onun politologiya elmində yeri. Siyasi hakimiyyət siyasətin subyektlərinin iradələrinin reallaşmasıdır. Siyasi hakimiyyətin təzahür formaları: ağalıq, rəhbərlik, idarəetmə, təşkiletmə və nəzarət. Hakimiyyətin həyata keçirilməsi metodları sivilizasiyada ləyaqətli yer tutmaq vasitəsidir: siyasi alternativlik, iqtisadi çoxukladlılıq, hüquqi müdafiə olunma.

Hakimiyyətin strukturu: hüquqi və funksional meyarlar (qanunverici, icraedici, məhkəmə). Leqitimlik və qeyri-legitimlik. Hakimiyyətin funksiyaları və təşkili formaları. Hakimiyyətin funkisonal səviyyələri.

Politoloqlar V.Pareto, M.Veber, Q.Moska, H.Morgentau, R.Mixels və b. hakimiyyət fenomenti haqqında. Siyasi rejimlərin təsnifatı: totalitar, avtoritar, demokratik, elitar, teokratik. Siyasi partiyalar və hakimiyyət. Siyasi partiyaların, ictimai təşkilatların və hərəkatların formalaşmasına təsir göstərən amillər. Azərbaycanda siyasi hakimiyyətin demokratik əsasları.

Hakimiyyət bölgüsü prinsipi və onun mahiyyəti. C.Lokkun və Ş.L.Monteskyönün hakimiyyət bölgülərinin fərqi.

Hakimiyyət mədəniyyəti. Müqayisəli politologiya hakimiyyət mədəniyyəti və siyasi mədəniyyət haqqında. Humanizm siyasi sistemdə sosial birliyin əsasıdır. Hakimiyyət və mənəviyyat.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
3. L.S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994.
4. N.Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.

5. Nizamülmülk. Siyasətnamə. Bakı, 1989.
6. Demokratiya.Bakı., 1999.
7. E.Dadaşova. Azərbaycan respublikasında vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasında demokratik proseslərin rolu. Bakı, 2002.
8. X.H.Orucov. Siyasi hakimiyyət. Bakı, 2003
9. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
10. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
11. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.
12. А.И.Демидов. Политология. М., 2004.

7-ci mövzu: CƏMİYYƏTİN SİYASİ SİSTEMİ

Cəmiyyətin «Siyasi sistemi» anlayışı, onun sosial-siyasi təbiəti və struktur elementləri.

Siyasi sistemin tarixi formaları: (Aristokratiya, avtokratiya, demokratiya və s.). Anarxiya anlayışı və anarxizm cərəyanın mahiyyəti. Demokratik idarəetmə üsulunun mahiyytəi və həyata keçirilmə formaları.

Cəmiyyətin siyasi sisteminin strukturu: siyasi münaisbətlər, siyasi şüur, siyasi və hüquqi normalar, prinsiplər, cəmiyyətin siyasi təşkili. Cəmiyytəin siyasi sisteminin əsas funksiyaları. Azərbaycan Respublikasının siyasi sisteminin səciyyəvi xüsusiyyətləri.

Dövlət cəmiyyətin siyasi təşkilinin xüsusi növü və siyasi sistemin əsas institutudur. Dövlətin mənşəyi və mahiyyəti haqqında siyasi konsepsiyaların müxtəlifliyi. Dövlət ağalıq və tabeçilik münasibətləri, müxtəlif siniflərin, sosial qrup və təbəqələrin, millət və xalqların mənafelərinin razılaşdırma alətidir. Dövlətin tarixi tipləri. İdarəetmə və ərazi quruculuğu formaları. Dövlətin daxili və xarici funksiyalar.

Siyasi partiyaların formalaşması və təşkilatlanmasına təsir göstərən amillər. Siyasi partiyaların fəaliyyətinin əsas məzmunu.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
3. Azərbaycan demokratik respubilkası. Bakı, 1990.
4. L.S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994.
5. N.Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
6. R.Ə. Mehdiyev. XX əsrdə milli dövlətçilik. Bakı, 2004
7. А.И.Демидов. Политология. М., 2004.
8. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
9. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
10. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
11. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

8-ci mövzu: SİYASİ PARTİYALAR VƏ İCTİMAİ KÜTLƏVİ TƏŞKİLATLAR

Siyasi sistemdə partiyaların mövcudluğu bir zərurətdir. Partiyaların əmələ gəlmə xüsusiyyətləri. Siyasi partiya müəyyən sinfin və ya sosial zümrənin qabaqcılq, mütəşəkkil və fəal hissəsidir. Partiyaların tarixi formaları: qruplaşmalar, klublar, kütləvi təşkilatlar. Siyasi partyiaların kütlələrə təsir gücünü və cəmiyyətdə tutduğu mövqeyi müəyyən edən amillər.

Siyasi partiyaların əsas funksiyaları, sosial bazaları və tipologiyası. Partiyaların sosial-sinfi tipləri və növləri. Partiyaların sinfi əlamətə görə yaranması.

Siyasi partiyaların təsnifatı: totalitar və demokratik, leqal və qeyri-leqal.

Partiya təşkilatları və onların tipologiyası, sosial bazaları, cəmiyytəin həyatında onların rolunun artmasına təsir göstərən amillər.

Təkpartiyalı və çoxpartiyalı sistemlərin təşəkkülü və mövcudluğunun xüsusiyyətləri. Təkpartiyalı və çoxpartiyalı

sistemlərin müsbət və mənfi cəhətləri. Siyasi plyuralizm və onun xarakterik xüsusiyyətləri.

Azərbaycanda çoxpartiyalılıq. Müasir dövrdə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən partiyaların xüsusiyyətləri, sosial bazaları, proqramları, cəmiyyətin siyasi həyatında rolları, ideya-siyasi yönümləri, ətşkilatı quruluşları, legitimliyi, işləri forma və metodları.

Cəmiyyətin siyasi həyatında ictimai-kütləvi təşkilatların və hərəkətlərin yeri və rolu, onların ümumi və fərqli cəhətləri.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. İctimai Birliklər haqqında Qanun. Bakı, 1992.
3. Böyük və kiçik partyialar. Dirçəliş, № 1, 1991.
4. Politologiya (Dərs vəsaiti). Bakı, ADİU, 2005.
5. S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994.
6. Зеленев Л.А., Владимиров А.А. Основы политологии. М., 2000.
7. Пугачев В.П., Соловьёв А.И. Введение в политологию. М., 2001.
8. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
9. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
10. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
11. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

9-cu mövzu: DEMOKRATİYA VƏ SİYASİ HƏYATIN DEMOKRATİK ƏSASLARI

Demokratiya bəşəriyyətin böyük nailiyyətidir. Aristotel, Platon, Hobbs, Monteskyo və Cefferson demokratiya haqqında. «Demokratiya» anlayışının meydana gəlməsinin tarixi şəraiti və təkamülü mərhələləri.

Demokratiyaya alternativ olan konsepsiyalar və onların əhəmiyyəti: elitarizm, ohlokratizm, avtoritarizm, totalitarizm. Demokratiyanın əsas xüsusiyyətləri.

İctimai tərəqqi və demokratiya problemləri. Demokratiyada sinfi, milli və ümumbəşəri cəhətlər. Cəmiyytəin siyasi həyatının demokratik prinsipləri: hakimiyyət bölgüsü, qanunun aliliyi, vətəndaşların azadlıq və məsuliyyətlərinin qarşılıqlı əlaqəsi, ictimai rəyin nəzərə alınması, aşkarlıq. Bilavasitə və nümayəndəli demokratiya arasında nisbət.

Demokratik prinsiplər və onların mahiyyəti. Cəmiyyətin siyasi həyatında demokratik prosedurların rolu və əhəmiyyəti.

İnsan hüquqlarının müdafiəsinin konstitusiyalarda, BMT-nin müvafiq sənədlərində, Helsinki Yekun aktında, ATƏT-in, islam Konfransı Təşkilatının sənədlərində əks olunması. Müasir konstitusiyalı demokratiyanın intellektual əsaslar. Demokratik fəaliyyət üsulları: seçki sistemi, səsvermə, ictimai rəyin öyrənilməsi və ümumiləşdirilməsi, ümumxalq müzakirəsi.

Azərbaycanda demokratiya və seçki sistemi.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
3. Azərbaycan demokratik respubilkası. Bakı, 1990.
4. L.S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994.
5. N.Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
6. R.Ə. Mehdiyev. XX əsrdə milli dövlətçilik. Bakı, 2004
7. А.И.Демидов. Политология. М., 2004.
8. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
9. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
10. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
11. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

10-cu mövzu: SOSİAL QRUPLAR VƏ SOSİAL SİYASƏT

Cəmiyyətdə sosial qrupların təbəqələrin, millətlərin, siyasi, iqtisadi və mədəni təşkilatların mövcudluğu zəruri şərt kimi. Sosial qruplar arasnıdakı fərqləri əmələ gətirən amillər. Sosial zümrələr arasında fərqəlrin yaranmasında elmi-texniki inqilabın rolu. Azərbaycanda müxtəlif qrupların, zümrələrin, təbəqələrin sosial vəziyyəti.

Sosial siyasət sosial qrupların mənafelərinin sosial qrup və birliklərin tələbatlarını nəzərə alaraq, onlar üçün yaşayış şəraiti yaratmaq sahəsində dövlətin fəaliyyəti kimi. Sosial siyasətin başlıca məqsədləri və onlara çatmağın yolları. Sosial siyasətin vəzifələri, prinsipləri, istiqamətləri. Sosial siyasətin subyekti və obyekti. Sosial siyasətin funksiyaları (proqnozlaşdırıcı, tənzimləyici, mühafizəedici).

Sosial ədalət anlayışının mahiyyəti. Sosial ədalət cəmiyyətin təkmilləşdirilməsinin güclü amilidir. Sosial ədalət prinsiplərinin tam şəkildə reallaşması yolları. Güclü sosial siyasətin səmərəli mexanizmi-dövlətin yüksək maddi və iqtisadi göstəricilərinin rəhnidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. L.S.Sanisteban. Siyasi elminin əsasları. Bakı, 1994.
3. Politologiya (Dərs vəsaiti). Bakı, ADİU, 2005.
4. Nəsirəddin Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
5. Зеленев Л.А., Владимиров А.А. Основы политологии. М., 2000.
6. Пугачев В.П., Соловьёв А.И. Введение в политологию. М., 2001.
7. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
8. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
9. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.

10. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

11-ci mövzu: **SİYASİ ŞÜUR VƏ SİYASİ MƏDƏNİYYƏT**

Siyasi şüur anlaıyışının mahiyyəti və məzmunu. Siyasi şüurun səciyyəvi xüsusiyyətləri, strukturu və səviyyələri. Kütləvi siyasi şüur. Siyasi mənafe və siyasi şüur.

Siyasi şüurun tipləri: demokratik, antidemokratik, totalitar, avtoritar, ekstremist, sosial-demokratik, inqilabi, konformist, populist, neytral.

İctimai fikir tarixində siyasi mədəniyyətin şərhi. Siyasi mədəniyyətin mahiyyəti və onun struktur elementləri.

Siyasi mədəniyyət siyasi sistemin elementidir. Siyasi mədəniyyət və ictimai şüur. Siyasi mədəniyyətin ümumi, milli və sinfi mədəniyyətlərdən asılılığı. Siyasi mədəniyyətin funksiyaları, onun tipologiyası. Siyasi mədəniyyətin demokratik, avtoritar və totalitar tipləri.

Siyasət subyektlərinin mədəniyyəti və onun siyasi sistemin formalaşmasına təsiri. Siyasi şərait və şəxsiyyətin siyasi mədəniyyəti. Milli dil Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin mühüm atributudur.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
3. R.Ə. Mehdiyev. XX əsrdə milli dövlətçilik. Bakı, 2004
4. N.Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
5. L.S.Sanisteban. Siyasi elminin əsasları. Bakı, 1994.
6. А.И.Демидов. Политология. М., 2004.
7. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
8. Шестопал Е.Б. Личность и политика. М., 1999.
9. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
10. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.

11. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

12-ci mövzu: SİYASİ İDEOLOGİYALAR

«Siyasi ideoloigya» anlayışı və onun məzmunu. Sezarçı, marksist və sosioloji ideoloigyalar. İdeologiya siyasi şüurun formasıdır. İdeologiyanın dünyagörüşü ilə qarşılıqlı fəaliyyəti. İdeologiyanın məzmununu təşkil edən əsas tərkib ünsürləri (gerçəkliyin təsviri, aksioloji sistem, praktik göstərişlər).

İdeologiya ilə siyasətin qarşılıqlı əlaqəsi. Müxtəlif ideoloji cərəyanların ümumi xüsusiyyətləri. İdeologiyanın kollektiv şüur kimi fəaliyyəti. Siyasi ideologiyaların meydana gəlməsi, onun mənbələri.

İdeoloigyaların funksiyaları. İdeologiyanın fəaliyyət səviyyələri (ideologiyanın nəzəri-konseptual səviyyəsi; ideologiyanın proqramm-siyasi səviyyəsi; ideologiyanın kütləvi yayılma səviyyəsi).

İdeologiyaların fəaliyyət formaları (təsnifatı). İdeologiyaların funksiyalarına görə, sosial bazasına görə, daxili strukturuna görə, tarixi taleyinə görə və fəaliyyət sferasının miqyaslarına görə təsnfiatı.

Müasir dövrün başlıca ideoloji nəzəriyyələri və cərəyanları (liberalizm və onun növ müxtəlifliyi olan yeni liberalizm, mühafizəkarlıq, onun təzahür forması olan yeni mühafizəkarlıq; sosialist ideologiyası; elmi sosializm və sosial-demokrat cərəyanları; millətçi ideologiyalar; dini ideologiyalar; xristian-demokratik dünyagörüşü və müxtəlif qəbildən olan radikal-ekstremist cərəyanlar).

ƏDƏBİYYAT

1. H.İ.Şirəliyev, Ə.C.Əhmədov. Politologiya. Dərslik, Bakı, 1997. səh. 130-137.
2. Politologiya (Dərs vəsaiti). Bakı, ADİU, 2005.
3. Cəmiyyət. Siyasət. İdeologiya. Bakı, 1997.
4. Nəsirəddin Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.

5. Зеленев Л.А., Владимиров А.А. Основы политологии. М., 2000.
6. Пугачев В.П., Соловьёв А.И. Введение в политологию. М., 2001.
7. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
8. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
9. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
10. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

13-cü mövzu: SİYASİ SOSİALLAŞMA

Şəxsiyyətin siyasi sosiallaşması anlayışı. Sosiallaşma prosesinin ünsürləri (şəxsiyyətin mövcud olan normaları, dəyərləri, mədəniyyəti qəbul etməsi, şəxsiyyətin öz baxışlarını, dəyərlər sistemini, sosial tələbatlarını formalaşdırması; mənimsənilən dəyərlər və formalaşmış baxışlar, tələbatlar arasında fərdin ictimai həyata qovuşması).

Şəxsiyyətin sosiallaşmasında iki faza (sosial adaptasiya və sosial keyfiyyətlərin formalaşması fazası).

Müasir sosiallaşma nəzəriyyəsinin inkişaf mərhələləri.

Sosiallaşma prosesinin siyasi aspekti.

Siyasi sosiallaşmanın əsas tipləri (harmonik tipi; plyuralist tipii; hegomon tipii; münaqişəli tipi).

Siyasi iştirakçılığın mahiyyəti. Vətəndaşların siyasətə cəlb olunmasının formaları.

Siyasi iştirakçılıq prosesində şəxsi motivlərin rolu. Siyasi iştirakçılığın mahiyyəti. Şəxsiyyətin siyasi iştirakçılığını şərtləndirən amillər. Siyasi iştirakçılığın forma müxtəlifliyi.

Siyasi özgələşmənin və siyasətdən kənaedilmənin səbəbləri.

Siyasi sosiallaşmanın mərhələləri və vasitələri. Fərdin siyasi sosiallaşmasına təsir edən amillər (hüquq normaları, incəsənət, kütləvi informasiya vasitələri).

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. Politologiya (Dərs vəsaiti). Bakı, ADİU, 2005.
3. L.S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994.
4. Nəsirəddin Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
5. Зеленев Л.А., Владимиров А.А. Основы политологии. М., 2000.
6. Пугачев В.П., Соловьёв А.И. Введение в политологию. М., 2001.
7. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
8. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
9. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
10. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

14-cü mövzu: MİLLİ SİYASƏT

Milli münasibətlər siyasətin obyektidir. Etnos tarixən müəyyən ərazidə yaşayan insanların sabit birliyidir. Millətlərarası və etnik qruplararası münasibətlər. Subetnik və etnik birliklər. Etnosun inkişafında iki meyl: etnik differensiasiya və inteqrasiya. Millətlər və onların öz müqəddəratını təyinetmə hüququ. Diaspora anlayışı. Milli münasibətlərin tipləri.

Milli siyasətdə demokratiya və totalitarizm. Milli siyasətin demokratik prinsipləri. Böyük millətçilik şovinizmi, geonosid, millətçilik irqçilik, aparteid və sivilizasiyanın inkişafı üçün onların ağır nəticələri.

Dövlətlərin etnos ittifaqları formalarına görə bölgüsü (imperiya, unitar, federasiya, konfederasiya). Milli problemlərin mahiyyəti və onların kəskinləşmə səbəbləri. Milli məsələnin həllinin əsas istiqamətləri.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
3. R.Ə. Mehdiyev. XX əsrdə milli dövlətçilik. Bakı, 2004
4. N.Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
5. А.И.Демидов. Политология. М., 2004.
6. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
7. Б.С.Волков, Н.В.Волкова, Конфликтология. М., 2005.
8. А.Я.Анцупов, А.И.Шипилов. Конфликталогия. М., 2007.
9. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
10. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
11. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

15-ci mövzu: CƏMİYYƏTDƏ SİYASİ MÜNAQİŞƏLƏR VƏ ONLARIN HƏLLİ YOLLARI

Münaqişə anlayışı. Siyasi münaqişələrin növləri (dövlətlərarası, millətlərarası, qruplararası və s.). Münaqişələr sosial həyatın ayrılmaz tərkib hissəsidir.

Siyasi münaqişələr və onların həlli metodları: sonraya saxlama, münaqişədən «qaçılma», vasitəçilərin köməyi ilə mövqelərin yaxınlaşması, üçüncü tərəfin iştirakı ilə arbitraj, danışıqlar yaxud konsensus.

Münaqişələrin xarici əlamətləri: gərginlik vəziyyəti, düşmənçilik, güc və hədə tətbiqi.

Siyasi konsensus siyasi ixtilafların həll edilməsinin mühüm üsuludur. Siyasi mübarizədə konsensusun rolu.

Sosial münaqişələr və ziddiyyətlər tərəqqi stimuludur. İctimai institutların və münaisbətlərin sosial strukturlarının təkmilləşməsinə təsir göstərən amillər.

Siyasi mübarizəni doğuran səbəblər. Siyasi mübarizədə siyasi partiyaların və ictimai-kütləvi təşkilatların yeri və rolu.

İctimai-siyasi mühit və fikir plyuralizmi. Kütləvi-informasiya vasitələri və siyasi plyuralizm.

ƏDƏBİYYAT

1. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005.
2. L.S.Sanisteban. Siyasət elminin əsasları. Bakı, 1994, səh.9, 53-56.
3. Nəsirəddin Tusi. Əxlaqi-nasiri. Bakı, 1989.
4. Nizamülmülk. Siyasətnamə. Bakı, 1989.
5. H.İ.Şirəliyev, Ə.C.Əhmədov. Politologiya. Dərslik, Bakı, 1997. səh. 379-388.
6. Зеленев Л.А., Владимиров А.А. Основы политологии. М., 2000.
7. Пугачев В.П., Соловьёв А.И. Введение в политологию. М., 2001.
8. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
9. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
10. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
11. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.

16-cı mövzu: DÜNYA İNKİŞAFININ MÜASİR DOKTRİNALARI

Bəşəriyyətin gələcək inkişaf perspektivlərinin yenidən dərk edilməsinin zəruriliyi: beynəlxalq münasibətlərin ideologiyasızlaşdırılması, yeni siyasi təfəkkür, sinfi və ümumbəşəri amillərin nisbəti, demokratiyanın dünya təcrübəsinin qiymətləndirilməsi. XX əsrin tarixi hadisələri və siyasi proqnozlaşdırma.

«Konfergensiya» nəzəriyyəsi və onun mahiyyəti. Sivilizasiyanın inkişafının əsas istiqamətlərinə yeni baxış: bu prosesə dünyada baş verən obyektiv dəyişikliklərin təsiri, qərb və şərq arasında qüvvələr nisbətinin dəyişməsi, qarşıdurmadan tərksilaha və qarşılıqlı anlaşmaya keçilməsi.

Burjua politologiyasının radikal-nihilist mövqeləri.

Bəşəriyyətin qlobal problemləri ilə gələcək inkişafın qarşılıqlı əlaqəsi. «Roma klubu» nümayəndələri gələcək inkişaf perspektivləri haqqında.

ƏDƏBİYYAT

1. Politologiya. Dərs vəsaiti. ADİU, Bakı, 2005
2. R.Ə. Mehdiyev. XX əsrdə milli dövlətçilik. Bakı, 2004.
3. А.И.Демидов. Политология. М., 2004.
4. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
5. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
6. О.З.Муштук. Политология. М., 2006
7. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
8. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.
9. Политология. Энциклопедический словарь. М., 1999.
10. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общества. М., 2003.

17-ci mövzu: MÜASİR DÖVRDƏ QLOBAL SİYASİ PROBLEMLƏR

Müasir dünyanın qlobal problemləri. Bütün dünyanı əhatə edən, bəşəriyyətin mövcudluğuna təhlükə yaradan sosial, iqtisadi və siyasi problemlər kompleksi.

Qlobal problemləri yaradan başlıca səbəblər: insan-təbiət, cəmiyyət-təbiətin qarşılıqlı münasibətlərinin sürətli təkamülü, insanın təbiətə müdaxiləsinin və təsirinin nəzarətdən çıxması, dünyanın ayrı-ayrı regionlarının inkişafının qeyri-bərabərliyi, təbii resursların məhdudluğu və onlardan istifadənin qeyri-rasionallığı və s.

Müasir sivvilizasiyanın bütövlüyü və ziddiyətliliyi. Dünya birliyinin rəngarəngliyi, ETT, qlobal problemlər və müasir dünyada beynəlmilləşmə prosesinə onların təsiri.

Sülh, tərksilah, ümumi təhlükəsizlik və əməkdaşlıq uğrunda mübarizə, tərksilah problemi və onun həlli yollar.

Beynəlxalq təhlükəsizliyin siyasi və digər aspektləri. Bəşəriyyətin özünüqoruma, ağıl və sülh potensialı.

Dünya dövlətləri birliyinin ekoloji, demoqrafik, humanitar yardım siyasəti.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respbulikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995.
2. Dinc yanaşı yaşamaq uğrunda. Bakı, 1987.
3. Z.İ.Məmmədov. Əhali artımı və ərzaq problemi. Bakı, 1985.
4. H.Hüseynov. Gəncə sənaye rayonunda ekologiya problemləri. Gəncə, 1990.
5. H.İ.Şirəliyev, Ə.C.Əhmədov. Politologiya. Dərslik, Bakı, 1997. səh. 388-413.
6. Politologiya (Dərs vəsaiti). Bakı, ADİU, 2005.
7. Зеленев Л.А., Владимиров А.А. Основы политологии. М., 2000.
8. Пугачев В.П., Соловьёв А.И. Введение в политологию. М., 2001.
9. Г.Н.Смирнов. Политология. М., 2008.
10. Р.Г.Мухаев. Политология. М., 2008.
11. В.Н.Макаренко. Политология. Концептология. М., 2005.
12. В.А.Гребнев. Политология. Минск, 2007.
13. Политология. Энциклопедический словарь. М., 1999.
14. Пугачев В.П., Соловьёв А.И. Введение в политологию. М., 2001.